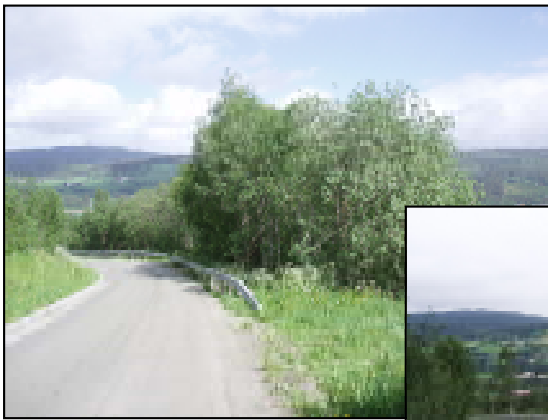

Sluttrapport fra prosjekt

Åpent landskap

**Orkla Landbruk
2006 – 2007**

**Orkdal kommune
Meldal kommune**

Førord

”Norge gror igjen” er et uttrykk som stadig uttales fra flere. Årsakene til dette er sammensatt av flere faktorer og meningene er delte om hva som har størst betydning. Men det er full enighet om at det var mer åpent i landskapet bare for få år siden.

Å bruke bil i Norge er som å kjøre i en ”grønn tunnel” blir også gjentatt av mange sjåførere og turister. Dette reduserer trivsel og opplevelse når man kjører gjennom kulturlandskapet. Samtidig øker trafikkfaren i forhold til møtende biler og vilt som passerer veien.

Om det er:

- klimaendringene
- Statens vegvesen
- mindre husdyr på beite
- mekanisering av landbruket
- eller annet

som er den største årsaken til gjengroingsproblematikken, skal denne rapporten ikke finne ut av. ”Prosjekt Åpent Landskap” ønsket å gjøre noe med det alle snakker om – få til en forbedring av situasjonen i stedet for å gjenta etter andre.

Målet med prosjektet var at etter 2006 og 2007 skulle man få bedre utsikt fra hovedveier i Orkdal og Meldal. I prosjektet inngikk også utsikt fra Thamshavnbanen. I begrepet utsikt ligger også øyekontaktet med elven **Orkla**. Dragingen mot vann som renner ligger naturlig i oss alle. Vi liker å følge med på *om det er isgang, stor eller liten vannføring, laksefiskere med fluestenger, andefugler eller annet liv* i elven. Orkla er en samlende nerve gjennom dalføret, blinkende som sølv i sollyset. Til Orkla har det også vært knyttet store næringsinteresser. Det kan nevnes: tømmerfløting, laks, vannkraft og drikkevannreserve. Vi som bor her og turister på reise gjennom dalføret må få se vannet som renner i Orkla.

Meldal, januar 2008
Hans Christian Borchsenius

Orkla Landbruk vil rette en stor takk til Hans Christian Borchsenius for godt utført arbeid. Uten hans kunnskap og konstruktive ideer i kontakt med grunneiere, entreprenører og andre, hadde vi ikke oppnådd de gode resultatene som er vist i prosjektet.

Meldal, januar 2008
Erling Revhaug

*Bildene på forsiden er tatt i Resdalen på Å i Meldal, Resellbrekka
– begynnelsen på Resdalsveien nord, Fylkesvei 487*

Innholdsfortegnelse

<u>kapittel</u>		<u>side</u>
I	Bakgrunn for prosjektet	4
II	Organisering – gjennomføring	4
II.1	Registrering / kartlegging langs veier og Thamshavnbane	5
II.2	Kontakt med grunneiere - avtale	5
II.3	Gjennomføring av skogrydding	6
III	Resultater	7
III.1	Skjøtsel av ungskog for kvalitetsproduksjon av løvtretømmer	8
IV	Økonomi - Finansiering	9
V	Erfaringer / konklusjoner	9
VI	Vedlegg	
1	Billedokumentasjon	11
2	Oversiktskart	14
3	Registreringsskjema - avtaleformular	15
4	Prosjektbeskrivelse	17
5	Regnskap - finansiering	22
6	Informasjonsbrev til grunneiere	23

I Bakgrunn for prosjektet

Prosjekt Åpent Landskap er ikke satt i gang av administrasjonen i Meldal kommune eller Orkdal kommune helt på eget initiativ. Problematikken med gjengroing er tatt på alvor av faglagene (skogeierlag – bondelag). Ønske om bedre åpenhet langs veier ble brakt videre til politisk nivå. Meldal kommune har gjennom handlingsprogrammet for 2006-2009 vedtatt at å sette fokus på gjengroingsproblematikken.

Det er ikke bare i Orkdal og Meldal at man kjører i ”grønne tunneler”. Tilnærmet over hele Norge er situasjonen den samme. Omlegging av landbruket og endrede rammebetingelser i samfunnet generelt, har gjort at vedhogst og beite for husdyr har en annen verdi i dag sammenlignet med 50 år siden.

Begrepet ”kulturlandskap” er blitt et moteord. Estetikk i landskapet verdsettes. Det settes inn tilskudd og ressurser til å ta vare på jordbruksbygdenes særegenhet. Man ønsker å ta vare på kulturlandskapet slik det var. Skal vi oppleve den vakre utsikten, må den være synlig fra veiene. Statens vegvesen har begrensede midler til disposisjon og vegvesenet prioriterer kantslått og trafikkfarlige punkter.

For å kunne oppnå resultater var det nødvendig at det ble satt i gang et prosjekt. Prosjekt Åpent Landskap har således en sterk politisk forankring og er en oppfølging av ønske fra faglag og politikere.

Det ble uttalt at prosjektet *ikke* skulle ha hovedfokus på møter, strategier og notater. Det viktigste var at prosjektet skulle gi **synlig resultat i felt**. Når prosjektet var ferdig, skulle det ha blitt ryddet skog slik at utsikten fra veier og fra Thamshavnbanen ble bedre.

For øvrig vises det til vedlegg 4 - Prosjektbeskrivelse

II Organisering – gjennomføring

Til å gjennomføre praktisk arbeid i felt ble konsulent Hans Christian Borchsenius leid. Han driver som selvstendig næringsdrivende - enkeltmannsforetaket Orkla Trebrensel.

Det ble ikke formelt opprettet egen styringsgruppe for prosjektet. I forbindelse med oppstart våren 2006 ble det holdt møte der faglag, kommune og Statens vegvesen var med. Videre ble det arrangert et åpent informasjonsmøte på Svorkmo 21. september 2006 på kveldstid.

All fremdrift, planlegging og ledelse av prosjektet er utført i fellesskap av:

- prosjektleder Erling Revhaug – Orkla Landbruk
- prosjektmedarbeider Hans Christian Borchsenius – Orkla Trebrensel

I forbindelse med finansiering og prioriteringer har landbrukssjef Siri Eithun også vært en viktig del av prosjektet.

Prosjektet ble gjennomført i 2006 og 2007.

II.1 Registrering / kartlegging langs veier og Thamshavnbane

Gjengroingen langs veier er betydelig på mange strekninger. Behovet for skogrydding er nesten sammenhengende flere steder. Hvis prosjekt Åpent Landskap skulle sette i gang rydding var det nødvendig å foreta en kartlegging. Det var klart fra begynnelsen at det var umulig å rydde over alt. Man måtte konsentrere seg om utvalgte eksempelfelt – som å åpne vinduer bestemte steder.

Kartleggingen ble gjort med bil langs de mest trafikkerte hovedveiene og langs Thamshavnbanen. Under registreringsarbeidet ble det lagt vekt på å finne lokaliteter der rydding ville gi god effekt og gevinst med tanke på:

- penere utsikt
- bedre trafiksikkerhet
- bedre viltforvaltning og
- et mer åpent landskap

For å finne frem til de beste lokalitetene var det nødvendig å bruke kriterier:

- ryddingen skulle ikke være for kostbar (mye utsikt pr. krone utgift til rydding)
- uoversiktelig innersving
- vakkert landskap bak en ”tett hekk”
- krysningspunkt for hjortevilt

Alle utvalgte lokaliteter ble fotografert. Sammen med GPS-koordinater og beskrivelse av feltet ble bildene satt inn i et registreringsskjema, se vedlegg 2.

II.2 Kontakt med grunneiere – avtale

For hvert felt ble grunneieropplysninger ført opp på registreringsskjema. Lokalkunnskap og økonomisk kartverk ble brukt som kilde. Ingen skogrydding ble satt i gang før grunneier var kontaktet først og hadde gitt sitt samtykke. Alt virke og all ved som sto på eierens grunn tilfalt selvsagt grunneier hvis han ønsket det.

For raskt å kunne vise til resultater i prosjektet ble enkelte grunneiere grunneier kontaktet pr. telefon. Det var nødvendig i hvert tilfelle å foreta en befaring for å påvise hvor det var ønskelig å felle trær. Under befaringen ble feltet merket. Prinsippet var som følger:

- rødt bånd på et tre der feltet begynte og rødt bånd på et tre der feltet stoppet
- blått bånd på de trærne som skulle spares og stå igjen
- (mellom de røde båndene skulle alle trær felles bortsett fra de trærne med blå bånd)

Avhengig av forholdene og behov for sikt på hvert felt, ble det bestemt om ryddingen skulle gjøres helt snau eller forskjellige grader av tynning.

De grunneierne som ikke ble oppsøkt direkte, fikk tilsendt et informasjonsbrev med orientering om at det var behov for skogrydding og bedre sikt langs veien på deres eiendom – se vedlegg 6. Overfor grunneierne ble det tydelig opplyst at det ikke var noe krav om at ryddingen **måtte** gjøres. Prosjekt Åpent Landskap kom bare med en oppfordring. Hvis grunneieren ønsket at skogen skulle få stå, så ble det akseptert.

II.3 Gjennomføring av skogrydding

Dersom grunneieren sa ”ja” til at det kunne ryddes skog på hans eiendom, var det lagt opp til tre alternativer for arbeidet:

1. skogeieren gjorde arbeidet selv, noterte antall timer og fikk utbetalt 80,- kr/time i tilskudd
2. arbeidet ble satt bort til annet mannskap, men grunneieren ønsket å beholde tømmer og ved selv
3. arbeidet ble satt bort til annet mannskap, og grunneieren ønsket ikke å beholde tømmer og ved selv.

Under alternaiv 1 kunne grunneieren selv ta vare på det han ønsket av tømmer og ved. 80,- kr pr. time er ikke spesiell høy timesats eller godt tilskudd. Men samtidig er det et bra bidrag til å drive vedhogst på egen eiendom. Tilskuddet var en liten inspirasjon til innsats for fellesskapet samtidig som det var med på å holde motorsagbensin og slitasje på utstyret

Når grunneierne ønsket alternativ 2, måtte prosjekt Åpent Landskap leie inn profesjonelt mannskap (skogsentreprenører og bygdeservice)

Når grunneierne ikke var interessert i veden eller det ikke var noe virke av verdi på feltet, ble alternativ 3 valgt. I disse tilfellene kunne skogryddingen settes bort til vedhoggere som gjorde jobben i felt mot at de fikk ta med seg veden gratis – altså et nulloppgjør. Både i Meldal og i Orkdal var det mange grunneiere som valgte alternativ 3. Derfor ble det annonsert i distriktsavisen at vedhoggere som ønsket gratis ved på rot kunne henvende seg til prosjektet.

På tilnærmet alle feltene var det løvskog og mye løvkratt som ble hogd (lite gran og furu). Når løvtrær hogges, skyter det regelmessig opp nye skudd fra stubben. Gjenveksten er villig og tett. På de aller fleste feltene var boniteten høy, og veksten på løvskog er da rask og kraftig. For å dempe gjenvekst og for at skogryddingen skal gi effekt i flere år fremover, ble det sprøytet med Roundup på stubbene. Sprøytingen ble ikke gjort som en dusj over hele feltet, men som en presis sprut på hver stubbe. For tydelig å se hvilken stubbe som hadde fått en sprut ble det blandet inn blåfarge i sprøytevæsken. I vinterhalvåret var det også blandet inn frostvæske. All sprøyting ble utført av prosjektmearbeideren.

Begge bildene er fra rydding ved Resdalssetra i Resdalen, F 487

III Resultater

Generelt var det enkelt å få et ”ja” fra grunneierne. Så godt som alle var positive til prosjektet og så stor verdi i at skogen ble ryddet. De få tilfellene der grunneier sa ”nei” hadde sammenheng med at feltet lå nær Orkla og grunneieren ønsket ikke at forholdene for laksefiskerne skulle endres.

Tabellen nedenfor viser sumtall for kartleggingen og ryddingen fordelt på veistrekninger. For å få et bedre visuelt inntrykk av resultatene vises det til vedlegg 3 – bildepresentasjon.

veistrekning nr	beliggenhet	kommune	antall felt reg. ryddebehov	ryddet antall felt	Sum meter ryddet langs vei
E 39	Thamshavn - Søvatnet	Orkdal	17	9	1 223
F 462	Gjølmeslien	Orkdal	3	1	85
F 471	Monsetjåren	Orkdal	12	4	247
F 472	Øyum bro - Solbu	Orkdal	2	1	30
F 481	Vormstad - Hoston	Orkdal	7	0	0
F 486	Bjørnliveien	Meldal	10	6	610
F 487	Resdalsveien	Meldal	12	10	1 775
F 490	Kvamsveien	Meldal	3	3	365
F 500	Stensveien	Meldal	2	1	30
F 501	Ressveien	Meldal	8	3	255
F 741	Seterdalsveien	Meldal	12	5	832
	Orkdalsveien	Orkdal	4	3	955
R 65	Garbergveien - Elvadal	Mel-/Ork-	26	13	1 985
R 700	Orklaveien - Løkkenv.	Mel-/Ork-	24	9	1 803
R 701	Kløvsteinveien	Meldal	4	3	270
R 710	Geitastranda	Orkdal	18	4	1 009
R 714	Gangåsvatnet	Orkdal	13	7	1 228
	Thamshavnbanen	Mel-/Ork-	17	12	3 628
Sum			194	94	16 330 (16 km)

I følge regnskapet (vedlegg 5) er verdien av alt ryddearbeidet 397.748,- kr. Da er også egeninnsats fra grunneiere og vedhoggere (gratis ved på rot) tatt med. Gjennomsnittlig ryddekostnad blir da:

pr felt (94 stk) : 4.231,- kr
pr. meter (16.330 m): 24,36 kr/meter

Hvis man ser bort fra vedhoggere og egeninnsats, har rent kroneutlegg til skogrydding i prosjektet vært 16,50 kr/m. Dette dekker innleide skogsarbeidere og utbetaling av SMIL-midler til grunneiere.

En annen måte å vurdere resultatet av prosjektet er å lytte til alle de positive tilbakemeldinger som har kommet. Det er mange som har lagt merke til forbedringene og gitt uttrykk for det muntlig.

Det ble skrevet avtaler med til sammen 115 grunneiere. Ut fra hvem som skulle gjøre arbeidet var fordelingen slik:

	Grunneier arbeider selv	Setter bort arbeidet, men vil ha virket selv	Setter bort arbeidet Ikke interessert i virket	Sum
Skrevet avtale med	51	28	36	115
Gjennomført rydding	42	22	30	94
Potensielle/ugjort	9	6	6	21

Tabellen viser altså at det ikke er alle grunneierne som har gjennomført det som var planlagt. Tabellen viser også at det kunne vært ryddet mer hvis det hadde vært større økonomiske rammer i prosjektet til å leie inn mer arbeidskraft.

III.1 Skjøtsel av ungskog for kvalitetsproduksjon av løvtretømmer

På to av feltene som ble valgt ut var ungskogen meget godt utgangspunkt for avstandsregulering/tykning med tanke på kvalitetsproduksjon. Langs R 65 – 1,5 km nord for Storås og ved avkjøring til Knyken ble feltene ikke hogd snaue. På disse to feltene ble det blinket ut et passende antall rette trestammer som skal fortsette å vokse med tanke på å produsere kvalitetstømmer av løvtre i fremtiden. Materialene fra slikt virke kan for eksempel benyttes til panel og kjøkkeninnredning. Alle andre trær på feltet ble hogd ned. Skogen blir triveligere å se på, og verdien på fremtidig virke blir vesentlig bedre.

Feltene er merket med ■ på kartvedlegget.

Bildeeksempler fra feltet 1,5 km nord for Storås langs R 65

Gjengrodd innmark 0,6 dekar
Overtett av gråor
bare et villniss - før inngrep

Etter avstandregulering
120 – 150 stammer pr. dekar

Målet: høykvalitets
tømmer av gråor

IV Økonomi – Finansiering

I følge prosjektbeskrivelsen var antatte kostnader budsjettet til 450.000,- kr
Ved prosjektets slutt er utgiftene totalt summert til **639.448,- kr**

Av dette er 472.807,60,- kr rene fakturaer og/eller pengeutlegg, resten er egeninnsats og anslått verdi av dugnad.

Det ble søkt om ekstern støtte fra flere institusjoner for å få prosjektet finansiert. Til sammen kom det inn 426.640,- kr fra blilyst;-), Rentemidler fra skogfond, Viltfondet i Meldal, Statens vegvesen og SMIL-midler.

For øvrig vises det til regnskapet i vedlegg 5 for mer detaljerte opplysninger om den finansielle situasjon.

V Erfaringer / konklusjoner

Trærne som står langs vei og skogen i kulturlandskapet må skjøttes bevisst. Denne skogen må være særlig gjenstand for en god forvaltning. Dette er viktig fordi:

1. Den er synlig fra vei og der folk ferdes, skjøtselen blir lagt merke til, det et utstillingsvindu for landbruket.
2. Den vokser på (super) høy bonitet, ofte tidligere beite/innmark med gjødsel i jorda.
3. Den er tilgjengelig med kort kjøring, nær vei (trenger ikke brøyte km-vis med skogvei for å komme frem).
4. Foryngelsen har kommet gratis (naturlig foryngelse med stedstilpasset proveniens ikke plantet innført treslag).

Som en konklusjon nr 1 må det slås fast at selv om det er ryddet bedre utsikt på over 16 km, så er det fortsatt mye som står igjen. Dette prosjektet har bare vært en begynnelse og et eksempel for å vise hvordan det kan gjøres. Med tanke på trafikksikkerhet og trivsel på en kjøretur, så er det et betydelig ryddebehov langs veiene og langs Thamshavnbanen.

Som en konklusjon nr 2 er det grunnlag for å si at prosjektet har vært vellykket. Med et relativt lite budsjett er det blitt ryddet bedre sikt på 94 felt og folk har lagt merke til at det har blitt mer ”åpent landskap” i dalføret.

De erfaringer og konklusjoner som er gjort kan brukes som anbefalinger til videre innsats. Anbefalingene oppsummeres i punktene nedenfor:

1. Det er en stor fordel å smøre (sprute) Rounup på stubben for å hindre nye hissig stubbeskudd.
2. Roundup er sterkt, det kan gå fra tre til tre gjennom røtter som har kontakt med hverandre, slik at nabotrær som skal stå igjen kan dø.
3. Skogrydding langs Orkla, nær elven ved fiskeplasser kan være konfliktfylt, vær oppmerksom på eiere av vald som ikke ønsker forandring, miljøhensyn til vassdrag er viktig.

4. Tilskuddet på 80,- kr/time synes som en riktig sats for de aktive grunneierne. Grunneiere som likevel skal hogge egen ved, opplevde det positivt med tilskudd og tok ut skog der det var ryddebehov etter anbefaling fra prosjektet.
5. For grunneiere som har annet lønnet arbeid og lite fritid er skogrydding til 80,- kr/time lite lukrativt. Av 57 brev som ble sendt ut til grunneiere (se vedlegg 6) var det 21 som svarte og ønsket å gå i gang med skogrydding på egen eiendom.
6. Etter annonsering i avisen var det 31 private vedhoggere som ønsket gratis ved på rot. Alle ble tilbudt felt for å rydde skog og ta ut ved. Enkelte vedhoggere viste stor innstas og resultatet ble meget tilfredsstillende for begge parter. Men på flere av feltene som ble satt bort til vedhoggere var rydderesultat ikke perfekt. Naturlig nok er vedhoggere interessert i mest mulig ved og minst mulig arbeid med rydding. Det var også vedhoggere som takket nei til ved på feltet etter befaring når de så hvor bratt og arbeidskrevende feltet var. Særlig hvis det var snakk om gråor og ikke bjørk i passende dimensjon.
7. Best resultat ble det på de feltene der profesjonelt mannskap ble leid inn.
8. Prinsippet med å merke feltet med røde og blå bånd fungerte bra. Det bør brukes på alle felt for å unngå misforståelser. (rødt bånd for å markere start og stopp på feltet, blått bånd på de trærne som skal stå igjen)
9. Det er grunn til at det vokser opp skog langs veiene.
 - det er mindre husdyr ute på beite, etterspørsel og behov for beiteareal er mindre
 - hvis dyr skal gå på beite krever det manuell innsats med gjerding, tilgang på vann og ettersyn, da er det mest lettvinnt og mest økonomisk å slippe dyr på beite der det er enkelt å gjerde inn. Flatt jordbruksareal velges fremfor bratte beiter og veiskråninger.
 - hogsten langs veier er krevende, det er nødvendig med varsling i forhold til trafikk, terrenget er i mange tilfeller bratt. I tillegg er det virket som kommer frem av små dimensjoner og ofte gråor – ikke den best betalte veden. Med dagens priser på arbeidskraft er resultatet at kostnadene ved å drive ut veden er større enn verdien på virket. Veden har altså negativ rotnetto med innleid mannskap.
 - Følgelig er det nødvendig at det offentlige bevilger penger til slik skogrydding, enten gjennom gode tilskuddsordninger til grunneiere eller at Statens vegvesen har budsjett til det.
10. Alt virke som felles bør vekk. Uansett om det er virke som kan nyttegjøres eller verdiløst virke, så gir det et meget dårlig inntrykk når det bare bli liggende igjen langs veien. Skogrydding langs vei handler om estetikk. Det oppfordrer til å la annet avfall også ligge igjen hvis trær bare felles uten å bli drevet ut. Trær som blir liggende råtner på sikt og avgir gjødsel til bakken. Men akkurat på felt langs veien er det ønskelig at boniteten *ikke* blir bedre, man bør unngå gjødseleffekten ved å ta ut virket. Løsningen på dette er at skogrydding langs vei bør gjøres helmekanismelt i kombinasjon med en flishogger.
11. Det er stort potensial i å utnytte skog langs veier til bioenergi. Dette har også en viktig miljøgevinst med tanke på fornybar energi, CO₂- nøytral energi og kortreist energi. Det er langt mer motiverende å drive skogrydding hvis virket kan brukes til noe. Arbeidet oppleves som mer nyttig i stedet for bare å felle trærne eller kjøre det av gårde for deponering. Hvis virket karakteriseres som søppel og man i verste fall må betale for å bli kvitt det, er det grunnlag for å løfte problemet opp på politisk nivå. Også dette punktet peker i retning av helmekaniserte drifter og flishogger.

12. Arbeid langs trafikkerte veier er farlig. Selv om det settes opp varelskilt kjører bilene fort. Dersom trærne som felles faller inn på veien kan uhell oppstå. Det mest ideelle er derfor at skogrydding langs vei gjøres av profesjonelt mannskap i godt samarbeid med Statens vegvesen eller utførende entreprenør (Mesta, Skanska eller andre). Da kan sikring og varsling best bli ivaretatt.
13. Gjengroing med skog langs veier og ”grønne tunneler” er ikke noe særskilt problem i Orkdal og Meldal. Det bør satses over hele Norge på et landsdekkende prosjekt Åpent Landskap. Slik eiendomsstrukturen er i Norge går det uforholdsmessig mye tid til å finne frem til riktig grunneier, komme i kontakt med ham, få samtykke til rydding, bli enige om oppgjørsform, hvor mye han er interessert i å beholde av ved osv. osv. Det hadde vært langt mer rasjonelt om veimyndigheter hadde fullmakt til å rydde ut for å få nødvendig sikt lang offentlige veier. Oppgjør til grunneier kunne sendes over bankkonto ut fra taksert verdi på virket etter standard satser.

VI Vedlegg

Vedlegg 1 Bildedokumentasjon

Bildene som følger nedenfor er plukket ut som eksempler. På disse feltene viser prosjekt Åpent Landskap tydelig spor etter seg.

Bildene ”før” og ”etter” er som oftest ikke tatt fra samme kameravinkel.

Resdalen, Resdalssetra, Å i Meldal

før

etter

Bergslia i Meldal

før

etter

Vargdalen, Seterdalen i Meldal

før

etter

Bjørnli mot Bjørnlivannet

før

etter

Reinskleiva-Solbu, Orkdal

før

etter

Forvebura, Orkdal

før

etter

Stubban, Monsetjåren i Orkdal

før

etter

Johølen, Moe krike, Orkdal

før

etter

Steinshaugen, langs Thamshavnbanen, Orkdal

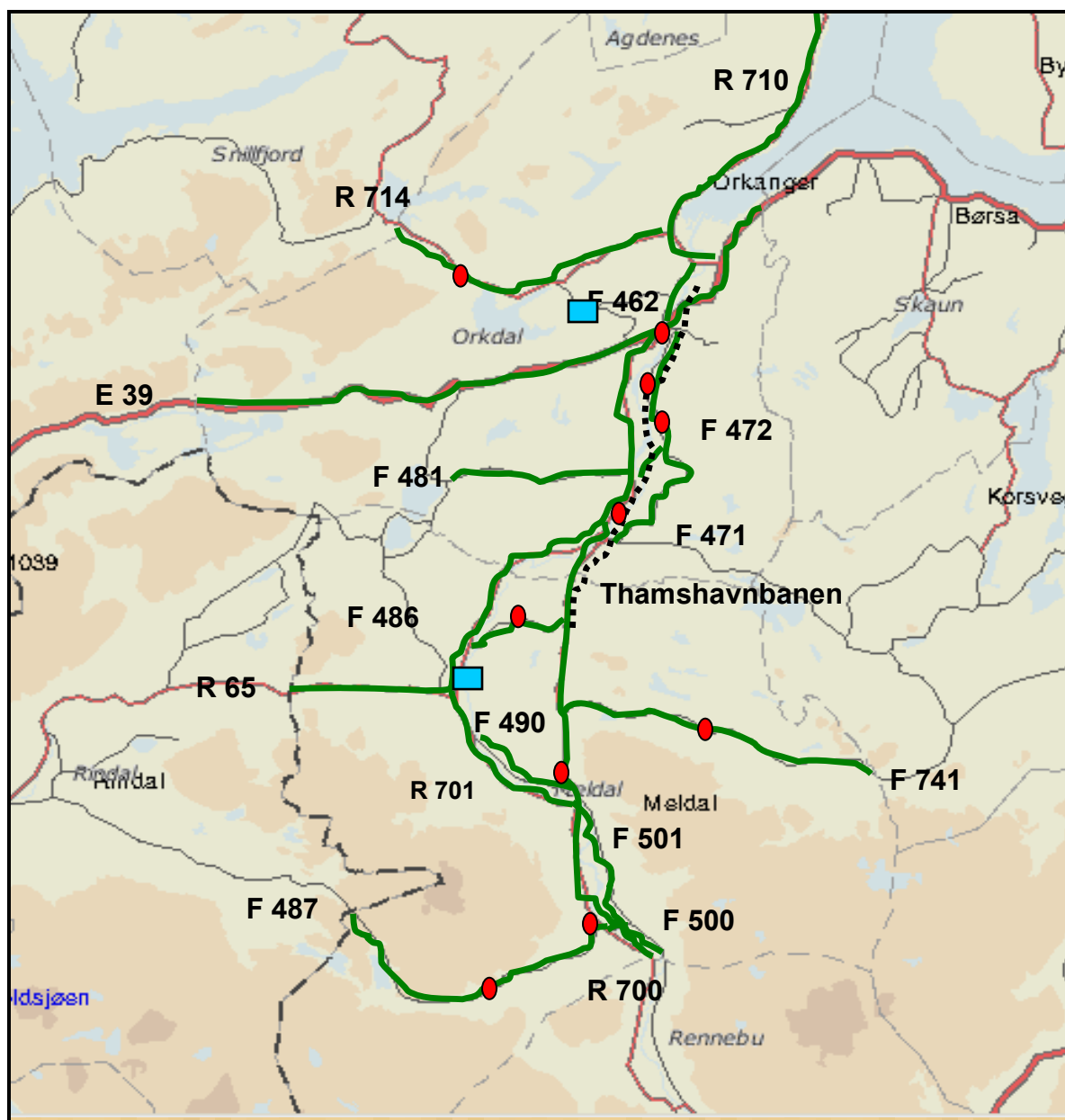
før

etter

Vedlegg 2 Oversiktskart

- Veier som er merket med grønn strek inngår i prosjektet (kartlegging av behov og ryddet eksempler)
- Rød prikker indikerer de feltene som er vist med bilder som eksempler i vedlegg 3. Til sammen er det ryddet 94 felt.
- Indikerer gråorfelt - avstandsregulert med tanke på kvalitetsproduksjon

Vedlegg 3 Registreringsskjema – avtaleformular

Dette skje ble benyttet både som registreringsskjema og som avtaleformular mot grunneier.

Prosjekt "Åpent landskap" Orkladalen		Felt- registrering	
Lokalitet:	Kommune:		
	Stedsbeskrivelse:		
	Koordinater:	N:	Ø:
	Nummer:	Veinr - fortløpende nr	
Bilde presentasjon			
Gevinst ved rydding / Ny utsikt			
Beskrivelse av felt	Treslag, tetthet, trehøyde, alder, tilstand med mer.		
	Areal, dekar		
	Tilgjengelighet, lunneplass med mer.		
	Kvantum	tømmer m ³	ved m ³
Grunneier	Navn:		
	Adresse:		
	Telefon:		
	Evtnt.kontaktperson:		

Avtale om ryddearbeid for:

- penere utsikt
- bedre trafikksikkerhet
- bedre viltforvaltning
- et mer åpent landskap

Spesifikasjon om hvordan arbeidet skal gjøres (gjensetting av trær, tynning, urørte kantsoner med mer.)

- ☞ Grunneier gjør ryddearbeidet selv og beholder virket
- ☞ Oppgjør: utbetaling til grunneier = **80 kr/time** etter regning, forutsetter at arbeidet gjøres etter faglig råd og anbefaling
- ☞ Frist for gjennomføring:.....

- ☞ Ryddearbeidet settes bort til prosjekt "Åpent landskap"
- ☞ Grunneier, beholder selv tømmer og ved
- ☞ spesifisert.....
- ☞ Oppgjør: 0,- kr

- ☞ Ryddearbeidet settes bort til prosjekt "Åpent landskap", inkluderer opprydding og bortkjøring av kvist og annet virke, Prosjekt "Åpent landskap" overtar verdien av tømmer/ved.
- ☞ Grunneier er gjort oppmerksom på at arbeidet kan formidles til andre som er interessert i å hogge egen ved på rot.
- ☞ Oppgjør: 0,- kr

.....
sted

.....
dato

.....
grunneier

.....
For prosjekt "Åpent landskap"

Til hvert registreringskjema ble det også laget et kartvedlegg

Vedlegg 4 Prosjektbeskrivelse

Dette dokument ble utarbeidet før oppstart av prosjektet. Det ble brukt som grunnlag for å søke støtte.

Åpent landskap - et prosjekt i regi av Orkla Landbruk

Bakgrunn

- Problemstilling

Som et resultat av blant annet strammere økonomiske forhold i landbruksnæringene, færre arbeidsfolk på gardsbruka og færre dyr på beite har det mange steder i vårt dalføre blitt et langt mer gjengrodd kulturlandskap enn vi hadde for bare noen få tiår tilbake. På mange måter kan den tiltakende gjengroinga bety negative effekter: - De fleste innbyggerne setter pris på å leve i et landskap som gir muligheter for å se fjell og andre store landskapstrekk og hvor en slipper å oppsøke de høyeste terrengtopper for å få et vidsyn. – Den spredte bosettinga vi i dag har i våre bygder kan trues av et landskap som stadig lukker seg ved at skog og kratt uhemmet får krype nærmere de husa vi bor i. Mange ønsker å bo landlig med armslag rundt sine eiendommer, men vil gjerne samtidig kunne se nabohusa eller nabogarden. Gjengroing vil i slike tilfeller innebære at attraktiviteten for bosetting faller. – Reiselivsnæringa får et svekket grunnlag når landskapet blir mer vanskelig tilgjengelig for turistene. Bilkjøring i ”grønne tunneler” er kjærkomment for de færreste. De vakre landskapene og landskapselementene har stadig dårligere sjanse for å komme i utstillingsvinduet for de reisende når de ferdes i våre trakter. Et særlig savn for mange er at Orkla forsvinner fra synsbildet. – Den økende hjorteviltbestanden i distriktet fører til flere påkjørsler i trafikken. Problemet øker med tettere vegetasjon inntil veiene. –Dårligere utnyttelse av lauvskogen ned til vannkanten i elvene, spesielt Orkla, går ut over vassdragenes fiskbarhet ved at flere strekninger blir mindre tilgjengelige for fiskerne.

Disse forholdene, og sikkert flere, har økonomiske sider. De fleste økonomiske konsekvenser for næringsliv, grunneiere og kommuner vil være av negativ art. I problematikken vil det i mange tilfeller også kunne ligge økonomiske fordeler, eksempelvis at virket representerer en ressurs som har en verdi slik den foreligger, eller at den har et potensial gjennom skjøtsel å få en langt større verdi. Mulighetene for å utnytte problemskogen i energisammenheng skal også nevnes. Meldal kommune har gjennom handlingsprogrammet for 2006-2009 vedtatt å sette fokus på gjengroingsproblematikken pga. de negative konsekvenser en fortsatt utvikling i samme tendens kan føre til. I tiltaksstrategiene for kommunens bruk av skog- og miljømidler er prosjektet gitt slik omtale: ”Åpnere landskap –Orkdal og Meldal - langs veinettet, spesielle åpninger mot Orkla og oversyn over bygdene. Prosjektet innbefatter også å få i stand drift på små jordstykker langs hovedveinettet der det ikke har vært drift de siste åra.” Faglagene i landbruket lokalt har hatt problemstillingen til drøfting, og det har med jevne mellomrom i den seinere tid også vært oppslag i media om bygder som er i ferd med å gro igjen. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er i ferd med å sette sterkere fokus på gjengroing. Et lokalt prosjekt i Orkdalen vil kunne inngå som en del av en større satsing på fylkesnivå.

- Mål

Med de foranstående beskrivelser som bakgrunn ønsker Orkla Landbruk å sette i gang et prosjekt som skal ha som mål å motarbeide gjengroingen, åpne opp for innsyn til omverdenen fra de viktigste ferdselsårene og å skape entusiasme og engasjement blant folk flest for å ta vare på et

åpent kulturlandskap. Samtidig ønskes, gjennom nettverksbygging, å etablere arenaer for varig samarbeid for å bekjempe den uønskede gjengroingen.

Visjon: Vegetasjon er ikke til hinder for å nyte synet av Orkla, våre fjelltopper, beitende husdyr eller vakre gårdstun.

Mål: Kulturlandskapet langs våre viktigste ferdselsårer føles komfortabelt for innbyggere, grunneiere og trafikkanter.

Strategier:

- Få på plass åpninger i gjengrodde veiskråninger slik at det gis innsyn til Orkla.
- Få på plass flere vegetasjonsfrie strekninger langs Orklas bredder, slik at elva blir synlig og fiskerne får lettere tilgjengelighet.
- Få ryddet og tatt i bruk til beite smålapper av delvis gjengrodde jordbruksarealer som ligger inntil vei og som kan gi inntrykk av nedleggelse og fraflytting.
- Få på plass et samarbeid mellom private og offentlige aktører.
- Gi prosjektet solid forankring blant bygdefolket, skape eiertilhørighet.

Hvis det ikke foreligger synlige bevis i terrenget ved prosjektets slutt, kan ikke prosjektet betraktes som vellykket. Da hjelper det ikke at en har hatt en god prosess, hatt stor møtevirkosomhet og møtt mye velvilje. Derfor må det gjennomsyre gjennomføringa av alle deler av prosjektet at det tenkes praktisk slik at tiltak kan bli gjennomført.

- Virkemidler

Grunneiers velvilje vil være alfa og omega. Derfor må det utarbeides virkemidler som gjør at grunneier finner det interessant å ta tak i utfordringene som finnes på egen eiendom. Dette kan være "gulrot" i form av tilskudd, eksempelvis ved bruk av SMIL-midler. Det kan også være aktuelt i form av oppsøkende virksomhet og veiledning i felt. For gjengrodde beiter bør prosjektet kunne være behjelpelig med å organisere bortleie i de tilfeller grunneier selv ikke har egne beitedyr. I tillegg bør vurderes om det lar seg gjøre å etablere ryddegjeng/-er som kan ta på seg det praktiske arbeidet med felling og framkjøring. Hvis det viser seg å bli et stort behov for å tilby arbeidskraft, kan dette bli en av de største utfordringene i prosjektet.

God lokal forankring må skapes gjennom å samle aktuelle aktører: faglag i landbruket, grunneierorganisasjoner og offentlige instanser.

Kilder til prosjektøkonomi:

- SMIL-midler, i Meldals budsjett er kr. 100.000 stilt til rådighet for 2006.
- Blilyst :-)-midler
- Viltfondsmidler
- BU-midler, tilretteleggingsmidler fra fylkesmannen
- Egeninnsats fra aktører

Prosjektområde

- Kartlegging

Prosjektet avgrenses geografisk til Orkla Landbruk sitt ansvarsområde, dvs. Meldal og Orkdal kommuner. I første omgang vil konsentrasjonen dreie seg om Meldal, da det er her ideen til prosjektet ble født, og det er også i Meldal det er påstartet arbeid med finansiering. Innenfor prosjektområdet må det settes i gang en kartlegging av besværlige strekninger.

- Prioritering av strekninger

Vi ser for oss at det totale omfanget av registrerte problemstrekninger vil kunne bli såpass stort at det må foretas en oppdeling i grupper etter grad av konflikt mv. Likeledes kan en tenke seg at omfanget er så stort at det vil overstige det som et enkelt prosjekt kan ta tak i. Derfor vil det ganske sikkert bli nødvendig å prioritere mellom strekningene. Det må plukkes ut områder som i første omgang skal bli tilgodesett med en ekstra oppmerksomhet slik at en ganske rask får på plass eksempler på gjennomførte tiltak. Smitteeffekten av gode eksempler kan være nyttig å ta med seg videre.

Utvelgelsen av konkrete prosjektfelt legges til styringsgruppa som må etableres tidlig i prosjektarbeidet.

Samarbeidsparter

- Grunneiere

Enkeltgrunneiere, men også deres organisasjoner, så som utmarkslag/grunneierlag, Allskog, Orkla Fellesforvaltning

- Faglag

Lokale bondelag og skogeierlag

- Offentlige etater

NVE, kommunene v/Orkla Landbruk, Statens vegvesen, Fylkesmannen i ST, seksjon Læring og mestring i Orkdal kommune.

- Media

Avisa Sør-Trøndelag, Adresseavisen, kommunenes nettsider og meldingsblad.

- Andre

Orkla Industrimuseum (Thamshavnbanen), Meldal JFF, Orkla JFF, Bygdeservice Meldal, Orkla Bygdeservice, Sampro, 4H-klubber, idrettslag og velforeninger..

Organisering av prosjektet

- Styringsgruppe

Orkla Landbruk inviterer til et oppstartsmøte der prosjektbeskrivelsen presenteres. Dette møtet velger ei styringsgruppe på 3-5 personer, som sammen med prosjektleder, innleid prosjektmedarbeider (konsulent) fronter prosjektet og fører det fram mot målet. Den endelige prosjektbeskrivelsen fastsettes av styringsgruppa.

Styringsgruppa bør være sammensatt av representanter fra de fleste aktørgruppene. Grunneierne må være representert.

- Prosjektleder

Orkla Landbruk ved Erling Revhaug er prosjekteier og prosjektleder.

- Konsulentbistand

I arbeidet med å registrere ryddebehov, kontakte grunneiere, gjøre avtaler om rydding mv. ser vi for oss et behov for å engasjere ekstern hjelp. I samråd med styringsgruppa gjør prosjektleder avtale med aktuell person. (Hans Christian Borchsenius er kontaktet per telefon, og han er interessert i oppdraget).

- Tidsramme

Prosjektet igangsettes i løpet av våren 2006 og avsluttes ved utløpet av 2007. Selv om en formelt avslutter i 2007, forutsettes en gjennomføring som innebærer en videreføring av ryddingsarbeid i årene som kommer. Fortsatt engasjement rundt saken antas i stor grad å bli påvirket av etablering av en særskilt tilskuddsordning.

- Etablering av arbeidsgjenger

Slik som arbeidssituasjonen er for mange grunneiere, vil det snart avdekkes et behov for å kunne tilby arbeidskraft. Mulighetene må undersøkes nærmere. Eksempelvis nevnes entreprenører tilknyttet Allskog, bygdeservicebedriftene i begge kommuner, vernede bedrifter som driver med opparbeidelse og omsetning av ved.

- Virkesomsetning

Det er store sjanser for at grunneier ønsker å få solgt unna virket da det kan bli for store mengder til at det går med til eget bruk. Aktuelle avtakere kan være Industriflis Nord eller vernede bedrifter som Sampro på Fannrem,. Prosjektet bør være behjelpelig med å knytte de nødvendige kontakter slik at virkesomsetningen blir knirkefri. Kanskje kan det bli aktuelt med noe rotkjøp der den eller de som foretar ryddinga står for det videre salget.

Budsjett

- Behov for midler

Det vil bli behov for å skaffe midler til 3 hovedformål:

1. Kjøp av konsulenttenester, inkl. kjøregodtgjørelse
2. Prosjektadministrasjon: møtegodtgjørelse styringsgruppe, godtgjørelse for deltakernes kjøre- og telefonutgifter, informasjonsarbeid, annonsering.
3. Midler til tilskuddsordning rettet mot grunneierne.

Konsulent engasjeres på timebasis. Med et antatt arbeidsomfang på ca. 5 månedsverk vil det bli behov for rundt kr.175.000. Styringsgruppas arbeid estimeres til kr. 20.000. I tillegg anslås kr.15.000 til øvrig administrativt arbeid som ikke kan dekkes over prosjektleders ordinære budsjett. Behovet for tilskuddsmidler er svært vanskelig å anslå. Med et løst anslag på kr. 100.000 bør det skaffes til veie tilgjengelige midler på i alt kr. 310.000.

- Egeninnsats

Prosjektleders kostnader inngår som egeninnsats. Verdien anslås til kr. 30.000 . Her inngår lønn, kontorhold, møterom mv. Grunneieres egeninnsats holdes utenom prosjektbudsjettet.

– Aksjoner og dugnader

Dersom grendelag, frivillige organisasjoner eller andre sammenslutninger engasjerer seg og ønsker å ta i et tak med ryddearbeid, bør slik innsats verdsettes for å gi et riktig totalbilde av prosjektet. Verdien er vanskelig å anslå, men kr. 100.000 er neppe å ta i for hardt.

- Tilskuddsordning

Alt etter hvordan terrengforhold og tilstanden til vegetasjonen er vil ei ryddedrift kunne gå med overskudd eller ikke. Driftsutgiftene vil variere mye, og rotverdien av virket avhenger av treslag, dimensjoner og øvrige kvalitetskriterier. Antakelig bør det utformes ei svært attraktiv ”gulrot” for å sikre seg resultater av prosjektet. Styringsgruppa må drøfte om det skal være arealtilskudd, prosenter av kostnad, tilskudd ut fra grunnflatesum eller annet grunnlag. Nivå på tilskuddet tilpasses total tilskuddspott og andre formål skog- og miljømidlene kan brukes til, samt avdekket behov for rydding. Kr. 100.000 anslås benyttet i prosjektperioden og holdes øremerket i potten for SMIL/NMSK-midler.

Kostnadsoversikt, eksklusiv mva.

Konsulenttjenester	kr 175.000
Administrasjon, styringsgruppe, info mv.	kr 35.000
Tilskuddsmidler	kr 100.000
Dugnadsarbeid, egeninnsats aktører	kr 100.000
Prosjektledelse, egeninnsats	kr 30.000
Diverse uforutsett	<u>kr 10.000</u>
Sum prosjektkostnad	<u>kr 450.000</u>

Finansieringsplan

SMIL-midler	kr 120.000
BU-midler	kr 80.000
Bilyst:-)-midler	kr 100.000
Viltfondet i Meldal	kr 20.000
Egeninnsats	<u>kr 130.000</u>
Sum	<u>kr 450.000</u>

Meldal, februar 2006
Erling Revhaug

Vedlegg 5 Regnskap - finansiering

Samlet for 2006 og 2007, reelle tall i forbindelse med oppsummering av prosjektet

<u>Kostnader</u>		<u>kr uten mva</u>
Drift	Personalkostnader, leide tjenester	189 011,50
	Diverse administrasjonskostnader	2 688,10
	Eget arbeid - Orkla Landbruk	50 000,00 *
		241 700 ,-
	Leid rydding, flere aktører/entreprenører	174 468 ,-
	Egen rydding - grunneiere med 80,- kr/time som tilskudd **	213 280 ,-
	Egen rydding, vedhoggere, gratis ved på rot - ca ***	10 000 ,-
Totale kostnader i prosjektet		639 448 ,-

Finansiering

blilyst;-) Sør-Trøndelag Fylkeskommune		100 000 ,-
Rentemidler skogfond		15 000 ,-
Viltfond i Meldal		20 000 ,-
Statens vegvesen		30 000 ,-
Spesille miljøtiltak i jordbruket (SMIL) tilskudd til grunneiere (80,- kr/time) **		106 640 ,-
Spesille miljøtiltak i jordbruket (SMIL) drift av prosjektet		155 000 ,-
Eget arbeid,		
grunneiere,	106 640,00 **	
kommunen,	50 000,00 *	
sjølhoggere	10 000,00 ***	166 640 ,-
Egeninnsats Orkla Landbruk		46 168 ,-
	Sum	639 448 ,-

Forklaringer

* anslått tidsforbruk og ressursforbruk fra fastansatte ved Orkla Landbruk, først og fremst prosjektleder Erling Revhaug

** Grunneiere som gjorde ryddearbeid selv fikk i tilskudd 80,- kr/time. I følge timelistene ble det til sammen gjort 1.333 timer x 80,- kr/time = 106.640,- kr. Verdien av arbeidet som ble gjort er mer enn 80,- kr/time. Verdien anslås å være det dobbelte, altstå 160 kr/time x 1.333 timer = 213.280,- kr

*** Anslag for verdien av det ryddearbeidet som ble gjort av sjølvvedhoggere som fikk gratis ved på rot.

Vedlegg 6 Informasjonsbrev til grunneiere

Prosjekt **Åpent Landskap**
Orkla Landbruk

24. august 2007

Til grunneier

RYDDING LANGS VEIER FOR BEDRE SIKT

I 2006 ble det satt i gang et to-årig prosjekt i Orkdal og Meldal kommune som heter "Åpent Landskap". Situasjonen er at deler av det fine kulturlandskapet i dalføret er i ferd med å gro igjen. Dette gjelder særlig langs veiene. Man mister utsikten og kjører i en "grønn tunnel". Etter påtrykk og forslag fra bl.a. politikere og faglag i landbruket, tok landbruksforvaltningen i Orkdal og Meldal kommune i 2006 derfor initiativ til at noe skulle gjøres. Undertegnede ble engasjert. Målet var at det skulle ryddes langs hovedveier og langs Thamshavnbanen for:

- **penere utsikt**
- **bedre trafiksikkerhet,**
- **bedre viltforvaltning,**
- **et mer åpent landskap**

Det ble gjort en grundig kartlegging langs alle hovedveier for å finne frem til felt der det særlig var behov for skogrydding. Totalt ble det registrert 187 felt. På de mest utpregete stedene ble grunneier kontaktet for å få tillatelse til å felle trærne. Prosjektet kan vise til fine eksempler på ryddearbeid – f.eks ved Forvebrua i Orkdal og Bergslia i Meldal. Til nå er det ryddet 44 felt som "vinduer" langs veiene – totalt 7.024 meter. I prosjektet ønsker vi å komme lenger og oppnå mer resultat.

"Åpent Landskap" har noe begrenset økonomisk ramme. Det er ikke lenger penger til å leie inn eksternt profesjonelt mannskap for å utføre skogrydding. Men alle de grunneierne som selv ønsker å gjøre arbeidet med å rydde skog langs veier på utvalgte lokaliteter gis et lite tilskudd på 80,- kr/time. Orkdal og Meldal kommune ser det som meget positivt om ryddearbeidet fortsetter med grunneiers egeninnsats til beste for trafikken og opplevelsen av landskapet. I all hovedsak er det snakk om yngre løvskog hvor mye av virket kan nyttegjøres som ved. Tilskuddet på 80,- kr/time skal gå til felling av trær og nødvendig rydding av virket, ikke til kapping og stabling av ved.

På din eiendom er det plukket ut et felt hvor rydding av skog vil gi et mer åpent landskap til beste for lokalsamfunnet og gjennomgangstrafikken. Hvis du er interessert i å høre hvor feltet er, eller du er interessert i å foreta skogrydding selv, kan du ta kontakt med undertegnede. Fristen for å utføre skogrydding er 31. des. 2007 hvis du ønsker tilskuddet på 80,- kr/time.

Prosjekt Åpent Landskap har også formidlet "**gratis ved på rot**" til interesserte vedhoggere. Dersom du sier "ja" til at det kan hogges på din eiendom samtidig som du ikke har behov for veden selv, er det positivt om du tar kontakt med undertegnede.

Eksempel på rydding i Resdalen

Før

etter

Med vennlig hilsen

Hans Christian Borchsenius
Prosjektmedarbeider

Mobil: 918 11 623

hans.christian@borchsenius.net

Gangåsvatnet, R 714

før

etter